

УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ПРЯМИХ ПОДАТКІВ У КОНТЕКСТІ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ

Актуальним проблемам реформування прямого оподаткування в Україні приділяється велика увага. Зокрема, з 1 січня 2004 року знижено ставки основних прямих податків: податку на прибуток підприємств — до 25 %, податку на доходи фізичних осіб — до 15 % (на перехідний період — до 13 %), збільшено можливості щодо прискороного списання основних фондів, спрощено деякі правила обліку і нарахування так званих «соціальних податків і зборів». Це свідчить про намагання економічного апарату держави оптимізувати механізм прямого оподаткування, спростити адміністрування прямих податків, посилити їхню регулюючу дію на розвиток національної економіки.

Протягом 2000—2009 рр. обсяги надходжень основних прямих податків зростали (за виключенням 2004 р.). Роль і значення основних прямих податків у наповненні державної скарбниці та формуванні податкових надходжень є досить нестабільними. Так, частка прямих податків у формуванні доходів зведеного бюджету зростала у 2003, 2007 та 2008 рр., а у формуванні податкових надходжень — у 2003 та 2007 рр. Показово, що у 2008 р. частка прямих податків у загальному обсязі бюджетних доходів збільшилася (на 0,1 в.п.), а у загальному обсязі податкових надходжень — навпаки, впала (на 1,6 в.п.). Це стало наслідком зменшення продуктивності економіки (і, відповідно — падінням реальних доходів платників податків), та відповідним посиленням ролі непрямих податків.

В непростих поточних умовах (загострення світової фінансово-економічної кризи, падіння обсягів зовнішньої торгівлі, зменшення внутрішніх господарських оборотів, падіння платоспроможного попиту на продукцію внутрішнього кінцевого споживання) роль і значення непрямих податків може знижуватися. Через це створюються умови для збільшення частки прямих податків у формуванні доходів бюджетів. Необхідною і доцільною видається переорієнтація прямого оподаткування з переважно фіскального важеля до системи з органічним поєднанням фіскальної,

регулюючої та стимулюючої складових [1]. Ця трансформація має стимулювати бізнес на створення та розширення високопродуктивних виробництв, активізувати інвестиційну та інноваційну діяльність, забезпечувати підтримку соціально-економічної рівноваги, орієнтуватися на зміцнення державних фінансів.

Досвід використання стимулюючого впливу оподаткування провідних країн світу дозволяє зробити висновок, що встановлення співвідношення між прямими і непрямими податками має здійснюватися з урахуванням як історичного минулого, так і стратегічних орієнтирів розвитку в глобальній системі координат [2]. Склад і структура податкової системи залежать від особливостей формування доходів національної економіки і населення країни, переліком державних функцій та обсягами їхнього фінансування, а також історично-культурними традиціями країн.

Необхідно спромогтися, аби система прямого оподаткування виконувала усі функції. Зрозуміло, що в умовах загострення економічної кризи йдеться не про послаблення дії фіскальної функції (оскільки це матиме непоправні наслідки на розвиток національного господарства), а перш за все про посилення регулюючої, яка має бути направленою на стимулювання інноваційної активності платників (у тому числі високотехнологічних виробництв).

Одним із актуальних завдань реформування системи прямого оподаткування у напрямі стимулювання інвестування є внесення у цю систему змін, які б мінімізували «вимивання» високоліквідних оборотних коштів підприємств у зв'язку зі сплатою податків.

В наукових колах точиться дискусія про доцільність запровадження механізму прискореної податкової амортизації [3]. Суть прискореної амортизації полягає у використанні підвищених коефіцієнтів амортизації залежно від строків експлуатації обладнання, що призводить до розриву між податковою та економічною амортизацією та відповідному зменшенню обсягів прибутку, що оподатковується.

З метою посилення позитивного впливу прямого оподаткування на розвиток інвестиційної та інноваційної діяльності у промисловості, необхідно: розробити й запровадити дієвий механізм надання суттєвих пільг промисловим підприємствам, що впроваджують інвестиції та інновації на пріоритетних напрямках і реалізують конкурентоспроможну продукцію (в тому числі встановлення податкових канікул), запровадити позитивний зарубіжний досвід використання податкових пільг (інноваційні податкові кредити, податкове стимулювання ризику при купівлі нових технологій, прискорена амортизація, звільнення від оподаткування прибутку

та ін.), запровадити механізм моніторингу ефективності податкових пільг, наданих інвестиційно активним підприємствам. Система прямого оподаткування має бути побудована так, аби збільшення виробництва призводило до зниження податкового навантаження на одиницю продукції, а збільшення доходів бюджету відбувалося не за рахунок збільшення кількості податків і ставок оподаткування, а за рахунок збільшення маси прибутку у суб'єктів господарювання. Сума оподаткованого прибутку повинна зменшуватися на суми, направлені на реінвестування, тобто придбання основних засобів за рахунок частини отриманого прибутку.

Література

1. *Мельник П. В.* Розвиток податкової системи в перехідній економіці [Монографія] / П. В. Мельник. — Ірпінь, Академія державної податкової служби України, 2001. — 362 с.
2. *Захарін С. В.* Інвестиційне забезпечення інноваційної діяльності: міжнародний досвід і можливості для України / С. В. Захарін // Проблеми науки. — 2009. — № 6. — С. 38—44
3. *Ільєнко Р. В.* Концептуальні засади податкового стимулювання розвитку виробничої сфери / Р. В. Ільєнко // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — № 7. — С. 223—228

УДК 338.48:330.222

І. І. Іванова, аспірантка,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ФАКТОРИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ І КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТНК В УМОВАХ НОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Нова економіка своєю появою привнесла певні зміни в господарську діяльність транснаціональних корпорацій. Особливістю економіки знань в ключі конкурентоспроможності є той факт, що на міжнародній арені з'являється дуже велика кількість гравців і як наслідок конкуренція на глобальному ринку посилюється. За таких умов інвестиційно-привабливою і конкурентоспроможною стає та компанія, яка розвивається інтенсивно, широко викорис-